

Iš pirmų lūpų apie Antaną Pošką

Pasvalio Mariaus Katiliškio viešosios bibliotekos albumo nuotr.

„Antanas Poška tada padarė man didžiausią įtaką – savo kelionėmis, gyvenimu...“ – pripažino profesorius Benediktas Šetkus, žymus istorikas ir pedagogas, lan­kydamasis Pasvalio bibliotekoje. Jis pristatė savo knygą „Lietuviai svetimųjų karuose: bendražygiai ir priešai“ (2021) bei pasidalijo prisiminimais apie keliautoją, an­thropologą, rašytoją, kilusį iš Gripkelių, Antaną Pošką, kurio 120-ąsias gimimo metines šįmet minime.

B. Šetkaus knygoje „Lietuviai svetimųjų karuose: bendražygiai ir priešai“ – surinkti autentiški liudi­jimai lietuvių, dalyvavusių devy­niolikoje kitų valstybių karų: Jung­tinėse Amerikos Valstijose, Korėjoje, Vietname, Prancūzijoje, Japonijoje... Chronologija – nuo JAV Nepriklausomybės kovų XVIII a. iki Sovietų Sąjungos pradėto karo Afganistane prieš mažiau nei penkiasdešimt metų. Išlikę nemažai pasakojimų, atsiminimų, įrašų spaudoje, kurie liudija, jog lietuviams teko kautis abiejose pusėse tiek savo noru, tiek priverstinai. Aprašomose karinėse operacijose dalyvavo nuo kelių tautiečių iki kelių tūkstančių. Įvairūs

memorialiniai paminklai visame pasaulyje taip pat mena ten kovoju­sius lietuvius. „Autentiškus šaltinius skaityti įdomiau nei kanceliarinį istoriko tekstą. Kartais iš atsiminimų sužinai daugiau nei archyvuose“, – įsitikinęs profesorius ir, šios minties vedamas, išleido minimą knygą.

Antroji susitikimo dalis – skirta A. Poškai. Su žymiuoju keliautoju iš Pasvalio krašto žemaitis B. Šetkus buvo susitikęs apie dešimt kartų tiek A. Poškos bute Vilniuje, Smėlio gatvėje, tiek įvairiose šventėse, konfe­rencijose. Bibliotekai paliko pirmąjį jų draugystės ženklą – keliautojo rašytą kvietimą į savo aštuoniasde­šimtmečio šventę.

B. Šetkus susijęs ir su žurna­listu Matu Šalčiumi, A. Poškos bendražygiu, – kurio gimtuosiuose Čiudiškiuose jo sumanymu įrengtas muziejus.

Istorikas prisiminė įdomius A. Poš­kos pasakojimus – Teherane pavogtą fotoaparata ir kaip vietinė valdžia kalti­ninkui nukirto ranką... Yra pasakojęs ir apie niekur neužfiksuotą susitikimą su Petru Cvirka. Šis keliautojui pri­sipažinęs: „Žinai, Antanai, kaip aš apsigavau su tais 1940 metais... Bet nieko. Aš pasistengsiu kaip nors at­sidurti Amerikoje. Ir ten papasakosiu visą teisybę apie tai, kas nutiko čia, Lietuvoje.“ Tiesa ta, atkreipė dėme­šį istorikas, kad P. Cvirkai neleido išvykti iš Lietuvos, be to – kalbama, jog ir numirti jam padėjo. O paties A. Poškos, kai kas kalbėdavo apie sovietmetį, veide būdavo viską pa­sakanti ironiška šypsena...

Dar, B. Šetkus prisiminė, ke­liautojas piktindavosi, kad žmonės keliauja tuščiai – tik guli prie jūros ir nieko neveikia. O vienas iš pokalbių su juo atrodė maždaug taip: „Sėdi jis savo lovelėj. Daiktų, knygų prikrau­ta... Prie lovos radijo imtuvus VEF. Aš klausiu: „Tai kiek jūs kalbų apskritai mokate?“ Jis, lėtais judesiais: „Tai va... Vakare, kai atsigulu, vėfą pasidedu ir suku taip per tas radijo stotis. Tai būna, kad ir nesuprantu.“ Yra rašęs, kad kalba net dvidešimt keturiomis. Ir išlikęs jo pasas pri­mena veikia storą knygele – tiek daug jame puslapių su skirtingų šalių antspaudais.

**„Darbo“
inf.**